

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลและข้อเสนอแนะ

ในบทนี้จะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยย่อจากประเด็นกว้าง ๆ ของแนวความคิดหรือทฤษฎีต่าง ๆ ไปสู่ประเด็นแคบ ๆ ตามสมมุติฐาน ซึ่งเป็นขอบเขตจำกัดของงานวิจัยนี้ และในตอนท้ายสุดของบท จะเป็นส่วนของข้อเสนอแนะจากงานวิจัยนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวความคิดหรือทฤษฎีต่าง ๆ

ในประเด็นหนึ่งของกระบวนการเปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่ตามแนวความคิดของ แบล็ค นั้น ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาในด้านความรู้ของประชาชน ซึ่งถ้าพิจารณาจากข้อมูลที่เก็บได้จากกิ่งอำเภopheโต๊ะ ก็จะพบว่า ประชาชนชาวกิ่งอำเภopheโต๊ะ เป็นจำนวนร้อยละ ๕๔.๕ เป็นผู้ที่มีการศึกษาจัดอยู่ในระดับปานกลางเป็นจำนวนร้อยละ ๑๖.๒ เป็นผู้ที่มีการศึกษาจัดอยู่ในระดับสูง และผู้ที่มีการศึกษาจัดอยู่ในระดับต่ำมีอยู่เพียงเป็นจำนวนร้อยละ ๒๕.๓ แสดงให้เห็นว่า ในด้านการพัฒนาความรู้ของประชาชนนั้น กิ่งอำเภopheโต๊ะจัดได้ว่ามีกระบวนการเปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่ในด้านนี้จัดอยู่ในระดับปานกลาง

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังนี้ สะท้อนให้เห็นว่า ในขั้นตอนของการเกิดกระบวนการเปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่นั้น สิ่งหนึ่งที่ชี้ให้เราเห็นว่าเกิดกระบวนการดังกล่าวขึ้นจริง ก็คือ การที่ประชาชนได้มีการพัฒนาในด้านความรู้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งกรณีของกิ่งอำเภopheโต๊ะนี้ เป็นไปตามแนวความคิดของแบล็ค นั้นเอง

แนวความคิดที่ตรงกันของแบล็คและฮันดิงตันในส่วนที่กล่าวถึงความแตกต่างระหว่างคนสมัยใหม่กับคนสมัยเก่า ก็คือ สำหรับคนสมัยใหม่นั้นจะมีความเชื่อในความเป็นไปได้ของการเปลี่ยนแปลง มีความปรารถนาที่จะเปลี่ยนแปลง และมีความมั่นใจในความสามารถของมนุษย์ที่จะควบคุมการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่ต้องการได้ ผู้วิจัยจึงได้นำเอาแนวความคิดดังกล่าวนี้ มาใช้ตรวจสอบในงานวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏผลว่า ประชาชนชาวกิ่งอำเภอพะโต๊ะส่วนใหญ่มีความคิดหรือยังมีความเชื่อในความเปลี่ยนแปลงค่อนข้างต่ำ คือ จัดว่ายังอยู่ในระดับที่ล้าหลัง กล่าวคือ ประชาชนส่วนใหญ่ เป็นจำนวนร้อยละ ๕๖.๔ มีความเห็นว่า เรื่องของธรรมชาติในมนุษย์เราจะเปลี่ยนแปลงหรือควบคุมไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ยังมีลักษณะบางประการที่ชี้ให้เห็นว่า ในอนาคตแนวความคิดดังกล่าวคงจะลดน้อยลงไป ดังจะเห็นจากข้อมูลที่ชี้ว่า สำหรับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ชาวกิ่งอำเภอพะโต๊ะส่วนใหญ่เป็นจำนวนร้อยละ ๔๔.๔ เห็นว่า ไม่เป็นการสุดวิสัยที่คนเราจะแก้ไขได้ และนอกจากนี้คนส่วนใหญ่เป็นจำนวนร้อยละ ๖๕.๖ ยังค่อนข้างจะเห็นด้วยกับความพยายามของบุคคลที่จะเข้าไปมีบทบาทและมีหน้าตาในการเปลี่ยนแปลงและควบคุมสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่ากิ่งอำเภอพะโต๊ะ เป็นสังคมที่กำลังอยู่ในขั้นตอนของกระบวนการเปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่ และแสดงให้เห็นว่าเป็นแนวความคิดที่สอดคล้องกับของอันดิงตัน

แนวความคิดที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่งของแบล็คก็คือ การมองกระบวนการเปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่ โดยเน้นที่การสื่อสารมวลชนอันได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ การไปชมภาพยนตร์ และการรับส่งทางไปรษณีย์ภายในประเทศ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาใช้ศึกษากับกิ่งอำเภอพะโต๊ะ เพื่อตรวจสอบดูระดับของกระบวนการเปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่ของกิ่งอำเภอแห่งนี้

ผลจากข้อมูลที่ได้ปรากฏว่า โดยส่วนรวมแล้ว การรับสื่อสารมวลชนของประชาชนชาวกิ่งอำเภอพะโต๊ะ ยังจัดว่ามีระดับที่ค่อนข้างต่ำในเกือบทุกประเภทของสื่อ โดยยกเว้นสื่อในด้านวิทยุ ซึ่งปรากฏว่า ประชาชนชาวกิ่งอำเภอพะโต๊ะมีการรับสื่อในด้านวิทยุในระดับที่สูง คือ มีจำนวนร้อยละ ๗๔.๓ ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากความสะดวกในการส่ง เข้ามาถึงตัวประชาชน และประกอบกับลักษณะของการรับสื่อในด้านวิทยุ นั้น เป็นความเพลิดเพลิน ประหยัด และไม่เสียเวลาในการทำงานประจำวันนั่นเอง

เหตุที่การรับสื่อในด้านอื่น ๆ ยังอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ สืบเนื่องมาจากความโดดเดี่ยวของพื้นที่ดังกล่าวมาเป็นเวลานาน และอุปสรรคที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ สภาพภูมิประเทศที่อยู่ในหุบเขาสูง ซึ่งเต็มไปด้วยป่าไม้

การรับสื่อสารมวลชนที่จัดว่ายังอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำนี้ สอดคล้องกับกิจกรรมทางการเมืองซึ่งเป็นผลกระทบมาจากโครงการสร้าง เชื้อนในความสนใจติดตามข่าวสารในการสร้าง เชื้อน ปรากฏผลจากข้อมูล เช่นเดียวกันว่า ความสนใจติดตามข่าวสารในการสร้าง เชื้อนของประชาชนชาวกิ่งอำเภอพะโต๊ะ จัดว่ามีระดับต่ำ ดังนั้น การขาดข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องจากทางราชการ เกี่ยวกับโครงการสร้าง เชื้อน จึง เป็นเหตุที่สำคัญที่ก่อให้เกิดปฏิกิริยาในทางลบจากประชาชน

แนวความคิด เรื่องการสื่อสารมวลชนในกระบวนการ เปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่ ตามความเห็นของแบล็ค เมื่อนำมาใช้ตรวจสอบกับชาวกิ่งอำเภอพะโต๊ะ จึงช่วยชี้ให้เห็นถึงความบกพร่องในการรับข่าวสารของประชาชน และสะท้อนให้เห็นถึงลู่วงในการแก้ไขปัญหา ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต โดยชี้ว่ากระบวนการ เปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคมหนึ่ง ๆ นั้น การให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและพอ เพียงแก่ประชาชนนับว่า เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องดำเนินไปพร้อม ๆ กับการเปลี่ยนแปลงในด้านอื่น ๆ ด้วย

สำหรับแนวความคิด เรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น ได้ยึดแนวทางของนักวิชาการท่านหนึ่งคือ พาย คือจากข้อ เสนอที่ว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นสมัยใหม่นั้น จะ เข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในด้านต่าง ๆ และจะเกิดผลกระทบต่อกระบวนการในการตัดสินใจ

ผลจากข้อมูลที่ได้ปรากฏว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชาวกิ่งอำเภอพะโต๊ะ จัดว่ามีระดับสูง ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากแรงกระตุ้นซึ่งเป็นผลกระทบมาจากโครงการสร้าง เชื้อน ทำให้ประชาชนชาวกิ่งอำเภอพะโต๊ะ เลือกไปใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎรกันมาก อย่างไรก็ตาม ถ้าจะพิจารณาจากตัวเลขดังกล่าว ปรากฏว่า เป็นผู้ที่ได้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในครั้งที่ผ่านมา มีจำนวนร้อยละ ๗๓.๔ ผู้ที่จะไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สำหรับการเลือกตั้งในอนาคต มีจำนวนร้อยละ ๘๐.๕ ประกอบกับพฤติกรรมทางการเมืองในด้านอื่น ๆ ของประชาชนชาวกิ่งอำเภอพะโต๊ะ เช่น การรวมกลุ่มในระดับท้องถิ่นของกลุ่มเกษตรกร และกลุ่มแม่บ้านก็อาจจะช่วยสรุปได้ว่า โดยทั่วไปแล้ว ประชาชนชาวกิ่งอำเภอพะโต๊ะจัดว่ามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสูง แนวความคิดของพาย เรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสูงของประชาชนในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นสมัยใหม่ จึงกล่าวได้ว่า สอดคล้องกับการศึกษานี้เป็นอย่างมาก

แนวความคิดที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่งานวิจัยนี้ นำมาใช้ตรวจสอบกับกิ่งอำเภอะโตะคือ แนวความคิดในเรื่องบุคลิกภาพของคนทันสมัย ที่เรียกว่า "Mobile Personality" ซึ่ง เลิน เนอร์ ให้ความหมายว่า หมายถึงความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ ได้ดี โดยอาศัยกลวิธีในการทำตัวเองให้รู้สึกว่าจะอยู่ในสถานการณ์ของบุคคลอื่น

ผลจากข้อมูลปรากฏว่า ชาวกิ่งอำเภอะโตะส่วนใหญ่เป็นจำนวนร้อยละ ๔๔.๖ มีความเป็นคนสมัยใหม่ในระดับสูง เพราะต่างก็รู้สึกว่า ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมนั้น ถ้ามีโอกาสได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไข พวกตนก็จะสามารถช่วยแก้ไขปัญหานั้น ๆ ให้ลุล่วงไปได้เป็นอย่างดี ดังนั้น แนวความคิดของ เลิน เนอร์ โดยใช้บุคลิกภาพที่เป็นสมัยใหม่เข้ามาทดสอบ จึงสอดคล้องกับข้อมูลที่พบในกิ่งอำเภอะโตะ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการศึกษาเป็นอย่างมาก

ส่วนแนวความคิดของคอยซ์ ซึ่งเป็นการสรุปรวมเอาความคิดของนักวิชาการท่านต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยใช้คำนิยามใหม่ว่า "การระดมกำลังทางสังคม" อันหมายถึง กระบวนการซึ่งองค์ประกอบสำคัญทางสังคม เศรษฐกิจ และการประพฤติปฏิบัติด้านจิตใจแบบเก่าแก่ได้เสื่อมสลายลงไป และประชาชนเริ่มหันมา เคยชินกับแบบแผนของการปลุกฝังทางสังคมและพฤติกรรมในรูปแบบใหม่

จะเห็นว่า การที่ประชาชนใช้สื่อสารมวลชนที่ต่างไปจากเดิมนั้น จัดได้ว่าเป็นประเด็นหลักในทางสังคม ส่วนบุคลิกภาพและความคิดความเชื่อนั้น เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องในทางจิตวิทยา ซึ่งได้กล่าวไว้อย่างละเอียดแล้วในภาคทฤษฎีข้างต้น

สำหรับประเด็นหลักในทาง เศรษฐกิจนั้น ข้อมูลที่ชี้ว่า โดยส่วนรวมแล้วกิ่งอำเภอะโตะมีการพัฒนาทางด้าน เศรษฐกิจจัดอยู่ในระดับปานกลาง คือจำนวนร้อยละ ๔๔.๒ แต่จะพบว่า มีประชากรเป็นจำนวนไม่น้อย คือจำนวนร้อยละ ๑๒.๙ ที่มีการพัฒนาทางด้าน เศรษฐกิจในระดับสูง กล่าวคือ มีรายได้ต่อปีเกินกว่าแปดหมื่นบาทขึ้นไป

แนวความคิดของคอยซ์ ซึ่งครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง จึงเป็นอีกแนวความคิดหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ศึกษากระบวนการ เปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่ที่ เกิดขึ้นในกิ่งอำเภอะโตะได้

ผลกระทบในทางลบของกระบวนการเปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่ตามทัศนะของฮันดิงตันที่กล่าวไว้ มักจะทำให้เกิดความเหงาหน่าย ความวุ่นวาย ไร้กฎระเบียบ การขาดค่านิยมที่มีการยอมรับกันทั่วไป โดยมีสาเหตุที่สำคัญมาจากความขัดแย้งระหว่างค่านิยมเก่าและใหม่นั้น ผลการเก็บข้อมูลในประเด็นของบุคลิกภาพ เมื่อนำมาพิจารณาแล้วจะเห็นว่า ประชาชนชาวกิ่งอำเภอพะโต๊ะประสบกับปัญหาในด้านการปรับตัวเช่นกัน กล่าวคือ พบว่ามีจำนวนร้อยละ ๗๔.๕ ที่มีความสามารถในการปรับตัวในระดับต่ำ จากจุดนี้เองที่สะท้อนให้เห็นว่า ทัศนคติในทางลบของประชาชนชาวกิ่งอำเภอพะโต๊ะต่อโครงการสร้างเขื่อน มีพื้นฐานมาจากความรู้สึกว่าวุ่นใจในการที่จะต้องโยกย้าย และต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานที่และสภาพแวดล้อมที่แตกต่างไปจากเดิมนั่นเอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบของข้อสมมุติฐาน

เนื่องจากผู้วิจัยได้นำเอาข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อทดสอบกับข้อสมมุติฐานโดยละเอียดแล้วในบทที่ ๗ ในที่นี้จะไม่ขอกล่าวถึงรายละเอียดซ้ำอีก แต่จะนำเอาเฉพาะประเด็นสำคัญมากล่าวไว้ดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏผลว่า กระบวนการเปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่มีความสัมพันธ์กับกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งเป็นผลกระทบจากโครงการสร้างเขื่อนในระดับที่ค่อนข้างต่ำ ดังนั้น ข้อสมมุติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า กระบวนการเปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่มีความสัมพันธ์กับกิจกรรมทางการเมืองซึ่งเป็นผลกระทบจากโครงการสร้างเขื่อนนั้น จึงมีความถูกต้องหรือยอมรับได้ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ

การพิจารณารายละเอียดของความสัมพันธ์ตามสมมุติฐานที่ตั้งเอาไว้ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจะพบว่า ถ้ากระบวนการเปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่มีระดับต่ำ กิจกรรมทางการเมืองซึ่งเป็นผลกระทบจากโครงการสร้างเขื่อนก็จะมีระดับต่ำตามไปด้วย ซึ่งเป็นประเด็นที่ถูกต้องหรือเป็นจริงตามสมมุติฐานที่ได้ตั้งไว้

แต่สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการเปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่กับกิจกรรมทางการเมืองซึ่งเป็นผลกระทบจากโครงการสร้างเขื่อนนั้น พบว่า สัมพันธ์กันในระดับปานกลางหรือต่ำ มากกว่าที่จะมีระดับสูงตามข้อสมมุติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้น ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียดพบว่า ความสัมพันธ์มีความถูกต้องหรือเป็นจริงในด้านเดียวคือ ในทางต่ำ ส่วนในทางสูงนั้น แนวโน้มของความสัมพันธ์มีลักษณะหักเหสวนทางกัน ซึ่งข้อสรุปที่ได้ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยขออย่าว่าเป็นเรื่องเฉพาะกรณี ไม่สามารถจะนำไปใช้อธิบายเป็นการทั่วไปในกรณีอื่น ๆ ได้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ในการ เปลี่ยนสังคมให้เป็นสมัยใหม่ของสังคมต่าง ๆ นั้น ถ้าปรากฏว่าการสื่อสารมวลชนมีระดับที่ไม่สูงพอ หรือสูงในระดับที่ทัดเทียมกับการพัฒนาด้านอื่น ๆ เช่น ด้านการศึกษา และด้านเศรษฐกิจแล้ว จะก่อให้เกิดปัญหาขึ้นในสังคมนั้น ๆ นานัปการ เริ่มตั้งแต่ผลกระทบทางจิตใจของประชาชน ไปจนถึงปัญหาทางด้านการเมือง

สำหรับกรณีของกิ่งอำเภอบึงสามพัน ซึ่งใช้ศึกษาในงานวิจัยนี้ ผลกระทบทางจิตใจของประชาชนอันเป็นผลมาจากโครงการสร้างเขื่อนนั้น นับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่รัฐบาลไม่ควรจะมองข้ามไป ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากเหตุผลที่ว่า ความรู้สึกของประชาชนซึ่งมองรัฐว่าเป็นผู้ที่ได้เข้ามาบุกรุกในทรัพย์สินส่วนตัวของประชาชน เป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงอันตรายที่จะมีต่อ เสถียรภาพของรัฐในฐานะผู้ปกครอง เป็นอย่างยิ่ง^๑ โดยเฉพาะในปัจจุบัน ฝ่ายรัฐบาลได้ตระหนักดีแล้วว่า อาณาบริเวณในแถบนี้ เป็นเขตอิทธิพลที่ฝ่ายผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ได้พยายามที่จะขยายอิทธิพลเข้ามาอยู่แล้ว ดังนั้น จากสภาพการณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการขยายอิทธิพลของฝ่ายคอมมิวนิสต์ จึงเป็นการง่ายที่ประชาชนของดินแดนดังกล่าวอาจถูกปลุกปั่น และมอมเมาให้หมอบความจงรักภักดีให้ฝ่ายคอมมิวนิสต์ ซึ่งเชื่อได้ว่าจะ เป็นอันตรายต่อความสงบสุขและความมั่นคงของชาติบ้าน เมือง เป็นอย่างมาก

ดังนั้น แนวทางแก้ไขปัญหาโดยการที่รัฐบาลมีนโยบายที่จะชดใช้ความเสียหายของประชาชน โดยจ่ายค่าทดแทนและจัดหาที่อยู่ใหม่ที่เหมาะสมให้กับผู้ที่ถูกกระทบจากการสร้างเขื่อน จึงเป็นหัวใจสำคัญที่จะสามารถช่วยลดความตึงเครียดทางด้านจิตใจของประชาชนให้ลดน้อยลงได้ อันหมายถึงว่าการคิดค่าทดแทนให้กับประชาชนนั้นต้องมีระดับที่เหมาะสมแก่สภาพของพืชผลและที่ดินของประชาชน

^๑ เอ็ม. เจ. ฮาร์มอน, ความคิดทางการเมืองจากเปลโตถึงปัจจุบัน, แปลโดย เสน่ห์ จามริก (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๔), หน้า ๒๒๔.

ส่วนทางด้านการจัดหาที่อยู่ใหม่ให้กับประชาชนนั้น ควรเริ่มจัดทำก่อนที่เขื่อนจะสร้างเสร็จเป็นเวลานานพอสมควร เพื่อให้ประชาชนที่ต้องโยกย้ายออกไปจากถิ่นที่อยู่เก่าจะได้มีโอกาสไปเริ่มบุกเบิกปลูกสร้างพืชผลในถิ่นที่อยู่ใหม่เสียตั้งแต่เนิ่น ๆ ซึ่งเมื่อถึงเวลาที่พวกเขาจะต้องโยกย้ายออกไปจริง ๆ ในเวลาที่เขื่อนสร้างเสร็จแล้ว ประชาชนเหล่านี้ก็จะสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตจากพืชในที่ดินผืนใหม่ของตนได้ทันที โดยไม่ขาดช่วงตอน

หัวใจสำคัญของการแก้ไขปัญหาคือเฉพาะหน้าอยู่ที่การประชาสัมพันธ์ที่ดีซึ่งจะเป็นสื่อที่สามารถทำให้ประชาชนเกิดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการสร้างเขื่อนในด้านต่าง ๆ กัน ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้คงต้องใช้เวลานานในการปฏิบัติให้เกิดผลดี ดังจะเห็นจากผลการวิจัยนี้ที่ช่วยชี้แนะให้เห็นว่า ในขั้นตอนของกระบวนการเปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่เฉพาะในกรณีของกิ่งอำเภอพะโต๊ะนี้ มีอยู่ระดับหนึ่งที่อาจจะเรียกได้ว่าเป็นจุดหัวเลี้ยวหัวต่อ ซึ่งเมื่อผ่านช่วงนี้ไปแล้ว คาดได้ว่า กิจกรรมทางการเมืองที่มีแนวโน้มในเชิงลบ ซึ่งเป็นผลมาจากโครงการสร้างเขื่อนจะมีระดับที่ลดลงไป แสดงให้เห็นว่า ทศนคติในทางลบที่ประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อโครงการสร้างเขื่อน ได้เริ่มผ่อนคลายลง

อย่างไรก็ตาม การพิจารณาตัดสินใจว่าการก่อสร้างเขื่อนควรจะกระทำหรือไม่นั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอให้ใช้วิธีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมกันขึ้น ซึ่งนอกจากจะประกอบไปด้วยตัวแทนจากฝ่ายรัฐบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว ยังจะต้องมีตัวแทนที่เป็นประชาชนจากเขตพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการสร้างเขื่อน เข้ามาร่วมเป็นกรรมการอยู่ด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง โดยคำนึงถึงผลประโยชน์และเหตุผลจากทุก ๆ ฝ่าย

การตัดสินใจว่าจะให้มีการสร้างเขื่อนหรือไม่นี้ ควรที่จะปรากฏผลออกมาในเร็ววัน และมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนชาวกิ่งอำเภอพะโต๊ะได้ทราบโดยทั่วถึงกัน การปล่อยให้ปัญหาดังกล่าวนี้ตกอยู่ในสภาพข่าวลือที่คลุมเครือ ส่งผลให้ประชาชนชาวกิ่งอำเภอพะโต๊ะต้องตกอยู่ในสภาพที่ว้าวุ่นในจิตใจ และมีความรู้สึกไม่มั่นคงต่อสภาพวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ในปัจจุบัน อันเป็นช่องทางที่เปิดโอกาสให้มีการโฆษณาชวนเชื่อจากฝ่ายผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ นอกจากนี้ ยังส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่ขาดความมูมานะหรือความกระตือรือร้นที่จะทุ่มเทให้กับการทำสวนกาแฟทั้งตามจำนวนที่มีอยู่และที่คาดว่าจะปลูกขยายเพิ่มเติมอีกต่อไป